

INTERVIEW S PROFESOREM ALEKSIM ŠEDEM

INTERVIEW WITH THE PROFESSOR ALEKSI ŠEDO

BARBORA KUDLÁČKOVÁ

National drug HQ Criminal Police and Investigation Service, Department of Coordination, Education and Strategy, The Czech Republic

Vážení čtenáři, odborného recenzovaného časopisu *Drugs & Forensics Bulletin* Národní protidrogové centrály, přinášíme Vám rozhovor s prof. MUDr. Aleksim Šedem, DrSc., lékařem, biochemikem, patobiochemikem a přednostou Ústavu biochemie a experimentální onkologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a v jeho rámci Laboratoře biologie nádorové buňky, společného pracoviště 1. LF UK a Fyziologického ústavu. V letech 2012 až 2020 působil na postu děkana 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a od září 2020 do ledna 2021 byl náměstkem ministra zdravotnictví ČR.

Pane profesore, děkuji vám, že jste přijal pozvání k rozhovoru. V prosinci 2017 uspořádala 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, kde jste byl v té době děkanem, společně s Národní protidrogovou centrálou, mezinárodní konferenci *Návykové látky a bezpečnost ve školách*. Co bylo tehdy pro Vás hlavní motivací se tomuto tématu věnovat a změnilo se od té doby něco?

Jedním z několika desítek pracovišť, Klinik a Ústavů naší fakulty, je Klinika Adiktologie. Jde o v naší zemi unikátní pracoviště, které krom své vlastní klinické adiktologické praxe připravuje budoucí profesionály – adiktology – od bakalářů, přes magistry až po doktory s titulem PhD. Má ve své práci mezinárodní přesah a v řadě ohledů jeho aktivity představují určitý benchmark, respektovaný i adiktologickými strukturami v zahraničí. A ačkoliv sám nejsem adiktologem, uvědomuji si, že bez spolupráce s Národní protidrogovou centrálou, ale i dalšími složkami státní správy a moci,

by adiktologická práce zůstávala omezena na medicínsko – akademickou disciplínu. Je jasné, že bez možnosti využití plného a “mezirezortního” arzenálu prostředků, nezbytných pro boj se závislostmi, od prevence, přes medicínské intervence až po represí jejich důsledků, snahy na kolbišti boje proti závislostem nemůže být úspěšná.

Jak hodnotíte nastavení protidrogové politiky v České republice, a je podle Vás věnován dostatečný prostor prevenci závislosti? V čem vy osobně vidíte nejefektivnější preventivní působení zejména v oblasti primární prevence?

Poněkud zjednodušeným slovníkem “neadiktologa” lze říci, že primární prevence, ve své nspecifické kopponentě představuje to, co patří k “normálnímu” životu; tedy nejružnější pozitivní volnočasové aktivity. V této oblasti jistě politiky nastavují určité rámce, ale obávám se, že budou selhávat bez jasné účasti rodin, blízkých a v šir-

Obr. 1 - prof. MUDr. Aleksi Šedo, DrSc. (zdroj: Národní protidrogová centrála SKPV PČR)

Obr. 2 – prof. MUDr. Aleksi Šedo (vpravo) na konferenci 2017 společně s ředitelem NPC brig. Gen. Jakubem Frydrychem (uprostřed) a náměstkem ředitele NPC plk. Břetislavem Brejchou (vlevo).

ším smyslu, bez pozitivního fungování občanské společnosti. Fungování rodiny, s jasným vytvořením rovnováhy práv a zodpovědností, je klíčem k pochopení nutnosti nazývat věci pravými jmény a nevyhýbat se odpovědnosti za řešení svého dílu problémů. Ačkoliv se pohybují ve vysokoškolském prostředí, od svých kolegů z nižších stupňů vzdělávání vím, jak často se musí vyrovnávat s jevy v rodinách, které právě primární nespécifickou prevenci nabourávají. Vedení primární specifické prevence, cílicí již na konkrétní rizika, patří do rukou specialistů. Ale i v této rovině je nezbytná spolupráce laického okolí a v případě dětí a mladistvých samozřejmě škol. Adiktologická práce tedy musí katalyzovat celý řetězec vztahů lidí pohybujících se ve společnosti a škol stojících ve městech. A společnost musí mít k dispozici jasně definované a účinné pravomoci, týkající se prevence a případně řešení hraničních fenoménů: výskyt drog, ale třeba i zbraní ve školách, provádění diagnostiky užívání drog atd.

Co říkáte na návrhy některých politiků legalizovat konopí? Jaké by podle Vás byly dopady na společnost v oblasti závislostí a souvisejících jevů?

Neubráním se velmi často užívanému obratu: „No to je opravdu těžká otázka“ (úsměv 😊). Vnímám, že se jedná o narůstající trend a domnívám se, že bude dále sílit. Pokud jsem v jedné z odpovědí zmínil komplexitu adiktologie jako disciplí-

ny, je třeba si uvědomit i komplexitu společnosti, v níž se adiktologie pohybuje a které slouží. Jsme si vědomi celé plejády rizik i dalších závislostí; na tabáku, alkoholu, ale i automatech či “datech a sítích”. Víme, že různé sociální skupiny a jednotlivci jsou závislostmi, jak na základě svých individuálních biologických a psychických vlastnostech, tak v daném společenském kontextu, ohroženi různě. Osobně cítím, že paušální kriminalizace konopí definitivním řešením není. Cituji svého akademického kolegu, profesora Miovského, který zdůrazňuje, že klíčovým požadavkem v případě jakéhokoli posunu u konopí by měl být systémový důraz a podpora evidence-based prevence - to je to, na co u konopí vsadilo například kdysi Nizozemí, kde dosáhli skvělého výsledku u domácí spotřeby. Regulace musí vždy jít ruku v ruce s přiměřenou politikou. Protidrogové programy musí ovšem být i řádně auditovány, musíme se přesvědčit o poměru jejich “cost and benefit”. S nadsázkou řečeno, nemá smysl podporovat nekvalitní programy, jen proto, že protidrogové projekty hledají společenskou podporu snáze, než řešení řady jiných medicínských problémů. Na druhé straně vidíme, že léčebné využití konopí, které je u několika diagnos zdokumentovaným přínosem, slouží některým skupinám jako manipulativní zaklínadlo. Zkrátka, obávám se, že diskuse kolem konopí bude nadále politickým, ale i zájmovým kolbištěm, kde budeme muset velmi opatrně měřit váhu argumentů a korektnost jejich použití.

V průběhu covidové pandemie jste působil jako náměstek ministra zdravotnictví. Jak jste toto období vnímal z pohledu lékaře a jak se podle Vás podepsalo na zdraví, psychice a závislostním chování společnosti?

Covidová epidemie poznamenala celý svět, od osobních příběhů, přes kompetenci státních struktur až po fungování globálních hospodářských schémat. Musím přiznat, že jakkoli jsem spíše skeptik, rozsah iracionality, nesmyslné agresivity, hloupého všeznákovství nejruznějších trollů, nepochopení vztahu příčin a následků a na druhé straně politického a propagandistického zneužití celé situace mě opravdu zaskočil. Bylo zajímavé (a pro nás bohužel ne příliš povzbudivé) sledovat rozsah zmíněných negativních jevů v různých typech společností napříč světem. Bez ohledu na někdy diskutabilní oprávněnost a přiměřenost jednotlivých protiepidemických opatření je ovšem jasné, že epidemie měla svou projekci do “domácího popíjení”, akcelerovaného zejména u již závislých, do nezdravého životního stylu s omezením sportovních aktivit a rozkolísání přiměřené rovnováhy reálných sociálních kontaktů a digitálního světa sociálních sítí.

Působíte jako přednosta Ústavu biochemie a experimentální onkologie, jaké jsou Vaše priority a jak se tato problematika za dobu Vašeho působení posunula? Dají se u onkologických onemocnění podobně jako u závislostí doporučit nějaká preventivní opatření?

Biomedicínská věda je hybnou silou klinické medicíny. Jinými slovy, právě poznávání mechanismu vzniku a rozvoje vlastního onemocnění a identifikace klíčových molekul pro terapeutické ovlivnění nebo pro diagnostické využití je to, čím bychom “zítra” mohli pomoci i pacientům, pro něž dnes ještě medicína pomoc nemá. Jednotlivé skupiny mého pracoviště se zabývají výzkumem na úrovni buněčně biologických principů nádorových onemocnění. Zajímají nás nejen vlastní nádorové buňky, ale i ostatní buňky v nádoru, jejichž větši-

na je vlastně: cévní, pojivové či imunitní buňky, které jsou ale “ochočené” těmi nádorovými a pracují v jejich prospěch. Nás zajímá, jak mezi sebou tyto různé populace buněk komunikují a hledáme cesty, jak do této komunikace zasáhnout. Kdysi na vojně nás učili, že bez spojení není velení, tak to chceme těm nádorovým buňkám co nejvíce znechutit (☺).

Co Vám jako lékaři udělalo v poslední době radost?

Opravdu velkou radost mi udělalo získání velkého projektu na vytvoření Národního ústavu pro výzkum rakoviny v rámci Programu národní obnovy. Tento projekt spojuje špičková pracoviště onkologického výzkumu jedenácti partnerů - univerzit a ústavů Akademie věd v České republice. Představuje obrovský závazek, ale je to skvělá příležitost nejen pro vlastní výzkum, ale i pro přípravu budoucích specialistů v oboru - vědců a lékařů. Zároveň pomůže i obecnější informovanosti veřejnosti o smyslu vědy, o fungování medicíny, prevence. Zkrátka, netěšíme se jen na “vědci vědcům” ale dáváme dohromady národní autoritu, která kromě prioritních výsledků nabídne i expertízu státní správě či patientským organizacím a laické veřejnosti.

Děkuji Vám za rozhovor a přeji mnoho úspěchů v soukromém i profesním životě.

Konflikt zájmů/Conflict of interest: *Autor-ka prohlašuje, že v souvislosti s tímto článkem je bez konfliktu zájmů.*

Corresponding author: *kpt. Mgr. Barbora Kudláčková, e-mail: barbora.kudlackova@pcr.cz
Policejní prezidium ČR, poštovní přihrádka 62/
NPC, 170 89 Praha 7*